

ag/788

J e l e n t é s
az egyházi középiskolákról.

I.

Az egyházi középiskolák adatai és helyzete.

A katolikus szerzetesrendek és az állam képviselői között 1954. szeptember 7-én egyezmény jött létre, melynek értelmében a szerzetesrendek kezelésébe 6 fiú és 2 leány iskola kerül.

Ezek az iskolák a következők:

Bencés gimnáziumok: Pannonhalmán és Győrött,

Piarista gimnáziumok: Budapesten és Kecskeméten,

Ferences gimnáziumok: Esztergomban és Szentendrén,

Szegedi Iskolánővérek gimnáziuma: Budapesten és Debrecenben.

Ezeken kívül a református egyház kezelésében Debrecenben 1 gimnázium és az Izraelita egyházközség kezelésében 1 gimnázium lett meghagyva Budapesten.

Ezek szerint a különböző egyházak 10 középiskolával rendelkeznek.

Az egyezmény értelmében 6 katolikus középiskola mellett kollégiumok is működhetnek, így Pannonhalmán, Győrött, Kecskeméten, Esztergomban, Budapesten /Knézits u./ és Debrecenben /Svetics Int./

Ezt azért lényeges külön is megemlíteni, mert a kollégiumos gimnáziumokban a szerzetes tanárok nem csupán a tanítási idő alatt, hanem egész napon át, sőt az egész tanévben befolyásolni tudják a kollégiumban lakó tanulókat.

A megegyezés kimondja, hogy az egyházi iskolák növendékeiket részben azok közül toborozhatják akik az állami középiskolákban nem tudtak elhelyezkedni, részben az állami iskolákból szabadon átlépnek.

A továbbiakban az egyezmény szabályozza az egyházi iskolák és kollégiumok nevelőinek és növendékeinek számát, az egyházi iskolákban folyó vallásos nevelés kérdését, és intézkedik a megszünt rendek pedagógusainak ügyében. /megegyezés jegyzőkönyve mellékelve./

Az egyházi iskolák helyzetével, az ott folyó szakmai és politikai neveléssel, a tantestületek összetételével, államunkhoz való viszonyával, a tanulók foglalkoztatásával a tanításon kívül sem mi, sem az illetékes oktatási szervek nem foglalkoztak megfelelően és főleg nem foglalkoztak szisztematikusan.

Az egyházi iskolákról jelenleg statisztikai jelentések, de mindenekelőtt tapasztalatok alapján a következő információkkal rendelkezünk:

Az 1959/60-as tanévben a 10 egyházi iskolában összesen 2.614 növendék tanult.

Szociális megoszlásuk származás szerint:

munkás	279	tanuló	10,6 %
paraszt	304	"	11,6 "
értelmi- ség	760	"	29,7 "
alkalm.	624	"	23,8 "
egyéb	438	"	16,7 %
oszt. idegen	209	"	7,9 "

Ugyanebben a tanévben a magántanulókkal együtt 573-an tettek érettségi vizsgát és helyezkedtek el különböző munkahelyeken és felsőbb iskolákban.

Az előző évek jelentései, valamint az 1960-61-es tanév előzetes felvételi számadatai azt mutatják, hogy az egyházi középiskoláknak igencsak minden évben ez a kapacitása, sőt férőhely hiányában - a szentendrei ferences gimnázium kivételével - sok jelentkezőt el kell utasítani.

Az elmúlt tanévben a beiratott 2.614 tanuló közül 2.575 vett részt hittanoktatáson. A két szám közötti csekély különbséget a Debreceni Református Gimnázium adja.

Mint az a statisztikából kitűnik, az egyházi iskolák hallgatóinak zöme, az értelmiségi, alkalmazott és egyéb származású kategóriákból kerül ki, /kb. 70 %/. A legtöbb osztályidegen származású tanuló a Debreceni Svetics /58/ és a Debreceni Református Gimnáziumban /32/ található.

Hivatalunk munkatársainak és a MM. Középiskolai főosztálya egyes munkatársainak az egyházi iskolákkal kapcsolatban a következő tapasztalatai vannak:

1./ Az iskolákban igen nagy a tanulmányi és általános figyelem. Szakmai, pedagógiai szempontból a tanítás magasszínvonalu. A tanárok szakmailag jólképzettek, az állami tematikát pontosan betartják. Ellenőrzésük igen nehéz, ügyesek. Egyes érettségi elnököknek olyan tapasztalataik vannak, hogy azokat a tantárgyakat, amelyek politikai vonatkozásokkal bírnak, mint pl. történelem, földrajz, stb. az érettségizők csak könyvszerűen, kötelességszerűen ismerik, de nem elmélyülten és nem sokoldaluan.

Az oktatási szervek szakmai ellenőrzése - amellet, hogy bonyolult feladat- nem kielégítő és néhány kivételtől eltekintve - többnyire csak az érettségi évfárá, évfárára terjed ki.

2./ A négy éves tanulmányi idő alatt a tanárok maximálisan arra törekzenek, hogy a tanulóban bizonyosfokú rendi erkölcsöt, eszmét vagy ideát alakítsanak ki; de mindenképpen az adott vallásnak megfelelő társadalompolitikai és erkölcsi szemléletet. Valószínű, - de ez egyelőre csak feltételezés - hogy az osztályfőnöki órákat is erre használják fel. Ez a tendencia világosan kitűnik azonban azokból a faliújság cikkekből, amelyek az egyházi iskolákban megtalálhatók; vagy azokból az ünnepi beszédekből, és megnyilvánulásokból, amelyek évfárákon, évfárákon, vagy más ünnepi alkalmakkor hangzanak el.

Ezeknek a megnyilvánulásoknak a lényege abban fejezhető ki, hogy "ha a tanuló az élet bármely területére is kerül, soha ne felejtse el, hogy ő Ferences /vagy Bencés, vagy Piarista stb./ szellemben nevelkedett és ha bármi problémája is van az életben, elsősorban az Alma Materhez - tehát a szerzetes rendhez forduljon eligazításért, és tanácsért.

Ezek az iskolák tehát előre, mintegy a tanuló egész életére próbálkoznak megállapodást kötni a végzett hallgatóval és biztosítani őket egyházaknak, a vallásnak a számára.

3./ Nincs egész pontos információnk arról, hogy tanítási órákon kívül - főleg, ahol kollégiumok is vannak - az egyházi iskolák mivel foglalkoztatják hallgatóikat.

Az azonban kétségtelen, hogy mindent megtesznek annak érdekében, hogy a tanulók szabad idejét az iskola nevelői és ne mások foglalják el. Olyan tapasztalataink vannak, hogy a tanév közben adódó szünidőkben, de többnyire vasárnapokon is, kirándulni vagy táborozni viszik diákjaikat, amelyeknek fő témájuk egyházi emlékek megtekintése, rövid lelki gyakorlatok és különböző játékok. Az órákon kívül szervezett ilyen elfoglaltságok cserkész foglalkozás jellegűek. Néhány iskolában szerzett tapasztalataink alapján megállapítható, hogy - mindenekelőtt a kollégiumok, gimnáziumok - jól felszerelt könyvtárakkal rendelkeznek, ahol a magyar és nyugati polgári írók művein kívül sok egyházi szerző munkája is megtalálható /Prohászka, Bangha Béla, Tóth Tihamér stb./ ugyanakkor a legújabb magyar irodalom termékeivel alig, a szovjet vagy népi demokratikus országok irodalmával szinte egyáltalán nem találkoztunk.

Olyan észrevételek is vannak, hogy egyes egyházi középiskolák diákjai igen kiterjedt és intenzív levelezést folytatnak nyugati tőkés országok diákjaival. A tanárok ezt úgy magyarázzák, hogy a levelezés nyelvgyakorlás és bélyeggyűjtés szempontjából fontos és hasznos, és ezért engedélyezik /Megjegyzendő, hogy Szovjetunió felé egy diák sem levelezik, pedig az orosz nyelv kötelező tantárgy./

Az a tapasztalat, hogy - mindenekelőtt a kollégiumos egyházi középiskolák - de amennyiben a tantestületeken mulik, a többi iskolák tanulói is - el vannak szeparálva az élettől, még a legjelentősebb belpolitikai vagy világeseményekről sem kapnak megfelelő tájékoztatást.

4./ Olyan tapasztalataink is vannak, hogy egyes szerzetes iskolák tanárai igen kiterjedt lelkeszi pasztorizációs munkát is végeznek és ezzel nagymértékben elősegítik a hitélet fokozását. Ilyen tapasztalataink mindenekelőtt Kecskeméten és Budapesten vannak, főleg a piarista tanárok körében.

II.

Az egyházi középiskolákkal kapcsolatos javaslatok:

- 1./ Az egyházi középiskolák tevékenysége - bár alapos szakmai kiképzést adnak - politikai szempontból káros.

Perspektívában tehát azzal kell számolni, hogy ezek a középiskolák megszűnjenek. A megszüntetést a kollégiumok befogadó képességének korlátozásával, majd a kollégiumok felszámolásával kell megkezdeni. Egyes iskolák kollégium nélkül szinte képtelenek tovább létezni. Pl. Pannonhalma, vagy Debrecen Svetics gimnázium.

- 2./ A megyei tanácsok oktatási osztályai és az Állami Egyházügyi Hivatal megbizottjai többször látogassák meg és ellenőrizték az egyházi iskolákat szakmai és politikai szempontból. Különös gondot fordítsanak az osztályfőnöki órák tartására, és azok megtartására. Esetenként vegyenek részt ezeken az órákon, valamint a különböző iskolai ünnepeken. Ellenőrizték, hogy a kötelező állami ünnepek, az iskolai ünnepeket megtartják-e és hogyan, alkalmakként a megye legjobb nevelő káderei szerepeljenek mint előadók ezeken az ünnepélyeken.

Félévenként küldjenek tájékoztató jelentést a MM. Középiskolai főosztályának, illetve az Állami Egyházügyi Hivatalnak.

Felelős: megyei osztályvezetők, Határidő: 1960. okt.-tól
ill. egyházügyi megbizottak. folyamatos.

- 3./ Politikai szempontból felül kell vizsgálni a szerzetes iskolákban tanító pedagógusokat.

A politikai szempontból nem megfelelő nevelőket az iskolából el kell távolítani.

Felelős: művelődési osztályvezetők Határidő: 1961. jun.30.
és AEH megbizottak.

4./ A lehetőségekhez mértén pontos kimutatást kell készíteni arról, hogy az elmúlt három évben egyházi iskolában érettségizett tanulók az élet mely területére kerültek és ott hogyan állják meg a helyüket.

Felelős: Telepó Sándor.

Határidő: 1960. dec. 31.

5./ **Lehetőséget kell teremteni arra, hogy a KISz. közelebb kerüljön az egyházi iskolákhoz, majd befolyásolni tudja azoknak tanulóit. Ennek érdekében:**

a./ Vegyenek részt az egyházi középiskolák hallgatói is az országos tanulmányi, kulturális és sport versenyekben.

b./ Jó eredményekkel rendelkező állami középiskolák hívjanak meg egy-egy egyházi középiskola küldöttségét vagy egy-egy osztályát az iskolai műsoros ünnepeikre, állami ünnepeken /pl. Május 1. Április 4. November 7. iskolai ünnepeire./

c./ **A KISz. országos központja rendezzen időnként vitadélutánokat az egyházi középiskolákban, amelyekhez megfelelő filmbemutatók is csatlakozzanak /nem vallásellenes propagandára gondolunk itt, hanem elsősorban ismeretterjesztő előadások megtartására. Pl. nemzetközi helyzet, tsz. mozgalom kérdései, úrkutatás, stb. / Ezt a programot előzetesen a KISz. agit.prop.osztályával is meg kell beszélni.**

Felelős: Miklós Imre.

Határidő: 1960-61. tanév folyamatos.

6./ A területileg illetékes püspökök bevonásával el kell érni, hogy az egyházi középiskolák tanárai egyházi pasztorációs tevékenységet ne folytathassanak. Tartsák be a szerzetesek misézési engedélyére vonatkozó megállapodásokat /mellékoltároknál csendes misék./

Felelős: ÁEH. területfelelősök.

Határidő: 1960. nov.15.

7./ **El kell érni, hogy az egyházi középiskolák tanulói nyugati tőkés országokkal folytatott levelezéseiket szüntessék be.**

Felelős: ÁEH. területfelelősök

Határidő: 1960. dec.31.

Budapest, 1960. augusztus 31.

Telepó Sándor sk.